Правапіс раздзяляльных знакаў

АНТАНОВІЧ
Наталля Міхайлаўна
выкладчык кафедры беларускага і рускага мовазнаўства факультэта пачатковай адукацыі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка

Правапіс апострафа

Знаёмства з тэмай **«Правапіс апострафа»** мэтазгодна пачаць з вымаўлення і ўспрымання на слых вучнямі слоў з апострафам і без яго. Для гэтага можна выкарыстаць наступнае практыкаванне.

➢ Прачытайце верш. Вымавіце выдзеленыя словы парамі. У якім слове паміж зычным і галосным вымаўляецца гук **[й’]**? Назавіце па парадку гукі ў выдзеленых словах.

А зараз ад ***сямі*** *—*
Ад тыдзеньскай ***сям’і*** *—*
Два дні мы адымаем —
І ўсе адпачываем!
Субота і нядзеля —
Вясёлыя падзеі! В. Зуёнак.

У выніку праведзенага фанетычнага аналізу вучні робяць вывад аб тым, што словы адрозніваюцца наяўнасцю або адсутнасцю гука **[й’]** пасля зычнага. Гук **[й’]** не дае зычнаму зліцца з галосным, ён іх раздзяляе. На пісьме **[й’]** і галосны гук абазначаюцца адной літарай. Пасля літары, якая абазначае цвёрды зычны гук, ставіцца апостраф.

Для выпрацоўкі ўмення правільна пісаць словы з апострафам малодшым школьнікам можна прапанаваць наступныя практыкаванні і заданні займальнага характару.

➢ Прачытайце каламбур. У якім слове на месцы пропуску паміж зычным і галосным вымаўляецца гук **[й’]**? Дапішыце, калі неабходна, у словы апостраф.

Шкоднікі
Зноў трывогу, Вера, ***б..і,***
Дзяўбуць вішню ***вераб..і****.* У. Мацвеенка.

Чаму паэт называе вераб’ёў шкоднікамі?

➢ Прачытайце загадку. Дапішыце слова-адгадку.

Свята вясны
У паднеб..і б..е гармата,
І вясна святкуе свята.
Нават рэха
За бугром
Павітала
Першы ______. Н. Сторажава.

Устаўце патрэбны знак у словы. Растлумачце яго правапіс.

➢ Прачытайце прыказкі. Чаму так гавораць?

Як зварыш, так і з..ясі.
На бязрыб..і і рак рыба.

Назавіце ўсе гукі ў словах з пропускамі. Дапішыце, калі неабходна, у словы апостраф. Падкрэсліце літары, паміж якімі пішацца апостраф.

➢ Прачытайце скорагаворку. Навучыцеся правільна вымаўляць яе.

Улетку ў Ліны мядзведзь з..еў маліны. А. Клышка.

Які знак трэба ўставіць у слова? Запішыце скорагаворку па памяці.

➢ Прачытайце загадку. Злучыце літары, каб атрымалася слова-адгадка.

Ненажэра гэты з..есці
Можа ўсё на свеце.
А нап..ецца ён вады —
Памірае ўміг тады.
М. Пазнякоў

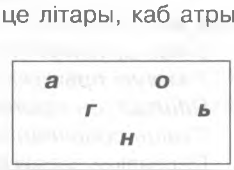

Устаўце патрэбны знак або літару. Растлумачце свой выбар.

➢ Прачытайце народную прыкмету. Якое слоўнікавае слова сустрэлася ў ёй? Што трэба ўставіць у слова замест кропак? Растлумачце.

Вераб..і дружна чырыкаюць — будзе адліга.

Запішыце народную прыкмету пад дыктоўку настаўніка.

➢ Сярод прапанаваных літар знайдзіце словы з апострафам. Запішыце іх:

камп’ютарп’есаб’ездбур’янаб’ёмвераб’інтэр’ер

Падкрэсліце літары, паміж якімі пішацца апостраф.

➢ Разгадайце крыжаванку. У кожным слове павінен быць апостраф. Апостраф і літару, пасля якой ён ставіцца, пішыце ў адной клетачцы.

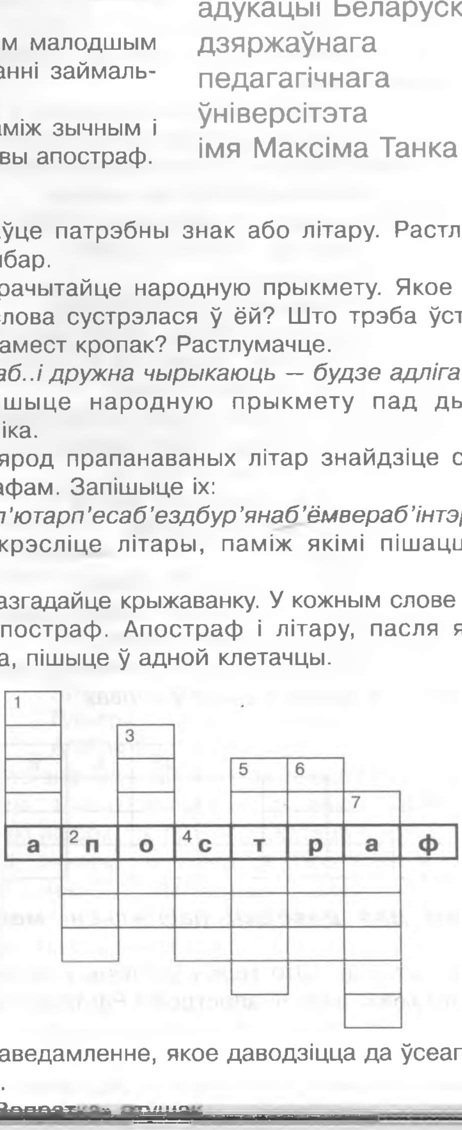

1. Паведамленне, якое даводзіцца да ўсеагульнага ведама.
2. «Вопратка» птушак.

3. Група зорак на небе.

4. Група людзей, якая складаецца з мужа, жонкі, дзяцей.

5. Гутарка з карэспандэнтам па пытаннях.

6. Невялікія птушкі з карычнева-шэраватым апярэннем.

7. Стан атмасферы ў пэўны час у пэўным месцы.

***Словы для даведкі**: вераб'і, аб'ява, інтэрв'ю, сям'я, сузор'е, пер'е, надвор'е.*

У крыжаванцы зафарбуйце слоўнікавыя словы.

➢ Прачытайце тэкст. Што трэба ўставіць у словы? Чаму?

Стаіць халоднае надвор..е. Дзеці павесілі кармушкі для птушак. Першымі заўважылі сталовую вераб..і. Потым з..явіліся сініцы. Частымі гасцямі былі каля кармушак снегіры. У снегіра прыгожае пер..е.

Выпішыце словы з пропускамі. Рыскамі (|) падзяліце іх для пераносу.

➢ Прачытайце тэкст. Якую літару або знак неабходна ўставіць у словы? Растлумачце.

У мяне ёсць маленькі папугай. Пер..е ў яго прыгожае. Ён есць зярняткі і п..е ваду.

Спішыце сказы. Падкрэсліце літары, паміж якімі пішацца апостраф.

Правапіс раздзяляльнага мяккага знака

Вывучэнне тэмы **«Правапіс раздзяляльнага мяккага знака»** неабходна пачынаць з фанетычнага аналізу слоў з раздзяляльным мяккім знакам і без яго.

Другакласнікам можна прапанаваць наступнае заданне.

➢ Вымавіце словы парамі. У якіх словах пасля мяккага зычнага гука вымаўляецца **[й']**?

коле — калье
салю — салью
палю — палью

Вучні заўважаюць, што на пісьме **[й']** разам з галосным гукам абазначаецца адной літарай. Пасля літары, якая абазначае мяккі зычны гук, пішацца раздзяляльны мяккі знак.

Наступныя займальныя практыкаванні і заданні дапамогуць выпрацаваць уменне пісаць словы з раздзяляльным мяккім знакам, размяжоўваць словы з раздзяляльным і змякчальным мяккім знакам.

➢ Прачытайце верш. У якія словы трэба ўставіць раздзяляльны мяккі знак замест кропак?

Л..ецца на л..ён
*Цэлы **міл..ён**.* Н. Сторажава.

Спішыце. Падкрэсліце літары, паміж якімі пішацца раздзяляльны мяккі знак. Вымавіце па парадку гукі, назавіце літары ў выдзеленым слове.

➢ Прачытайце лічылку. Якую літару неабходна ўставіць замест пропускаў? Растлумачце.

Запытала мама ў Кол..кі,
Лап у школьнай ёлкі кол..кі.
Палічыў на пал..цах ён
І сказаў:
— Амаль міл..ён. П. Сушко.

Устаўце ў словы патрэбную літару. Падкрэсліце словы з раздзяляльным мяккім знакам.

➢ Складзіце «лесвіцу» слоў. Растлумачце напісанне раздзяляльнага мяккага знака ў словах.

					л	ь	ё	н

***Словы для даведкі:** паштальён, медальён, мільён.*

➢ Прачытайце. Што трэба ўставіць у словы: раздзяляльны мяккі знак ці апостраф? Растлумачце.

Кан..ён, батал..ён, біл..ярд, міл..ярд, кал..е, парц..е.

Спішыце. Падкрэсліце літары, паміж якімі пішацца раздзяляльны мяккі знак.

➢ Прачытайце загадку. Злучыце літары, каб атрымалася слова-адгадка.

Мур у лесе таямнічым,
жыхароў — ніхто не злічыць.
*Завіхаюцца **міл..ёны***
ў працы дзеля абароны.
*Кожны — **піл..ны** і адважны.*
А завецца мур... У. Мазго.

м	*р*	*а*	*н*
у	*ш*	*і*	*к*

Назавіце гукі ў выдзеленых словах. Устаўце патрэбную літару замест пропускаў. Падкрэсліце словы з раздзяляльным мяккім знакам.

➢ Прачытайце тэкст. Якую літару або знак неабходна ўставіць замест пропускаў? Назавіце словы з раздзяляльным мяккім знакам.

З раніцы л..е дождж. Мален..кая Ул..янка чакае паштал..ёна. Ён прынясе дзяўчынцы піс..мо ад сяброўкі.

Спішыце першыя два сказы. Падкрэсліце словы з раздзяляльным мяккім знакам.

На замацаванне правапісу слоў з раздзяляльнымі знакамі можна прапанаваць наступныя практыкаванні.

➢ Прачытайце і адгадайце загадку. Якую літару або знак трэба ўставіць замест пропускаў? Растлумачце.

Адзін л..е,
Другі п..е,
Трэці расце.

Спішыце загадку. Устаўце замест пропускаў апостраф або раздзяляльны мяккі знак.

➢ Прачытайце словы. Растлумачце напісанне вялікай літары.

Ул..яна, Дар..я, Лук..ян, Іл..я, Мар..яна.

Спішыце. Устаўце раздзяляльны мяккі знак або апостраф. Растлумачце свой выбар.

➢ Прачытайце загадку-анаграму. Запішыце словы-адгадкі.

Перад заданнем неабходна патлумачыць вучням, што **анаграма — гэта слова, утворанае шляхам перастаноўкі літар іншага слова**.

Стане першым навасёлам
Гэта хатняя жывёла.
Прачытай яе назад —
Электрычны б..е зарад.
______ ______ У. Мазго.

Устаўце замест пропуску патрэбную літару або знак.

➢ Прачытайце сказы. Устаўце раздзяляльны мяккі знак або апостраф.

У нас дружная сям..я.
У матулі прыгожае кал..е.
Паштал..ён прынёс газеты.
Стаіць сонечнае надвор..е.

Падзяліце словы з раздзяляльнымі знакамі рыскамі (|) для пераносу.